

Tillitsreformens relevans for planlegging

Kommuneplankonferansen 2022 Kirkenes

Professor Dr. Roar Amdam

Høgskulen i Volda

Kva er tillit

<https://sosiologen.no/essay/essay/hva-er-tillit/>

- Tillit er for det første et relasjonelt fenomen – en person har tillit til bestemte andre mennesker eller til en bestemt institusjon
- For det andre forutsetter tillit valgfrihet. Tillitsgiveren må ha mulighet til å velge annerledes
- For det tredje er tillit preget av usikkerhet om framtiden.
- Med andre ord, tillit er en holdning som dannes før en aktør setter i verk en tillitsbasert handling.

Norge er eit land med høg grad at tillit til personer og system, men gjer det oss naive?

Det motsette av tillit er kontroll

I all leiing og styring er balansen mellom dei eit evig dilemma

Douglas McGregor 1957:
Teori X og Y

Teori X Kontroll

Menneske er late og likar
ikkje å arbeide

Dei må difor kontrollerast og
truast med straff

Dei vil bli leia og ønsker ikkje
ansvar

Dei har få ambisjonar og vil
framfor alt ha tryggleik

Teori Y Tillit

Menneske som identifiserer seg med
arbeidet vil sjølv kunne gjennomføre
og kontrollere oppgåvene sine

Belønning for vellykka gjennomføring
aukar identifiseringa med arbeidet

Om tilhøva ligg til rette vil dei fleste ta
på seg ansvar

Kreativitet og problemløysing er muleg
for dei fleste, ikkje berre dei få

I dag er det menneskelege potensialt
berre delvis utnytta

Tillitsreforma – slik KS oppfattar den

<https://www.ks.no/fagomrader/demokrati-og-styring/lokaldemokrati/okt-tillit-i-alle-ledd/>

Stikkord:

Frigjere ressursar. Tillit til tilsette i offentleg sektor

Meir rammestyring og mindre statleg kontroll. Folk og staten må ha tillit til kommunane

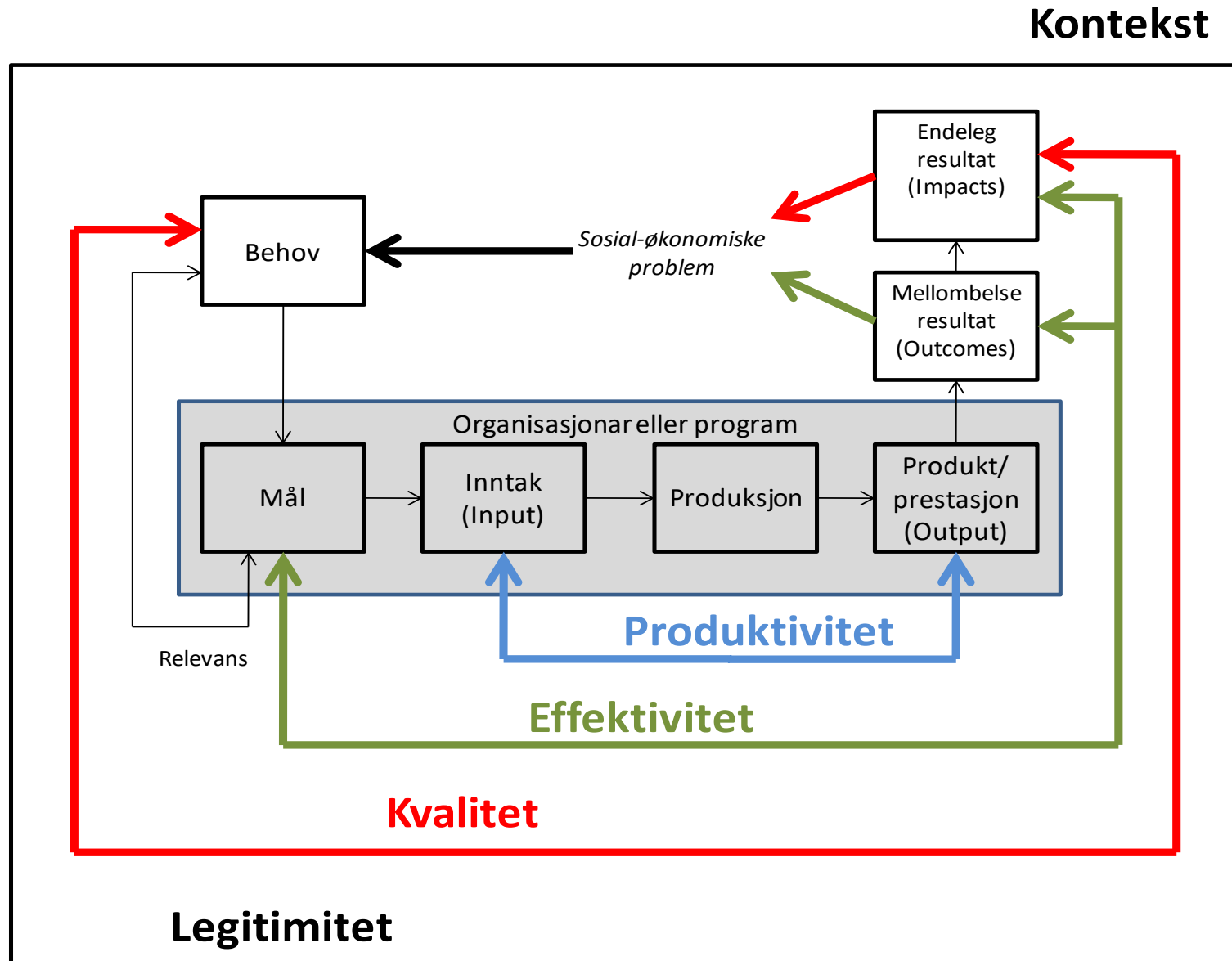
Må fokusere på effektar vi vil oppnå, meir enn aktivitetar som skal utførast

Tillitsreforma – slik regjeringa oppfattar den

<https://www.statogstyring.no/tillitsreform-som-ny-runde-budsjettkutt/>

- I Klassekampen onsdag kommer Forskerforbundets leder Guro Elisabeth Lind med en bekymringsmelding: – Jeg er urolig over at tillitsreformen skal bli en **sparereform**, sier Lind til avisen.
- Statssekretær Gunn Karin Gjøl mener tillitsreformen er nyttig for flere formål. Hun understreker at tillitsreformen ikke skal være en sparereform først og fremst, **men at den skal frigjøre ressurser.**
- I et intervju med Dagens Perspektiv 9. mars fremhever Gjøl at «tillitsreformen er en del av et større arbeid med innovasjon og **effektivisering i det offentlige.** Den blir også et virkemiddel og en måte og å jobbe på for å få til omstilling. – Det trengs nemlig. For regjeringen er fullstendig klar over at ressursene til offentlig sektor vil bli knappere i årene som kommer».

Den politiske produksjonsprosessen

Styringsregime og det evige dilemma om kontroll vs tillit

- **Tradisjonell offentlig styring** basert på regelstyring, hierarki, samordning og stort fagleg skjønn/tillit, men blei oppfatta som klientifiserande og byråkratisk i negativ forstand

Vektlegg produktivitet og medfører segmentering

- **NPM** med vekt på mål og resultatstyring, kundar og marknadstenking. Lover både fridom og kontroll, men vi har fått rigide kontrollregime, einingsegoisme, søking etter standardprosedyre og redusert faglig skjønn/tillit.

Inkluderer effektivitet og medfører fragmentering

- **Ny offentlig forvaltning** er i utvikling. Vektlegg verdistyring, formål og levering av kvalitet. Føreset likeverd, borgardeltaking, samhandling, auka fagleg skjønn/tillit.

Inkluderer kvalitet og føreset samhandling og legitimitet

Styringsregime og kommunesektoren

KOMMUNE 1.0
Kommunen bestemmer
"ovenfra-og-ned".

KOMMUNE 2.0
Brukeren bestemmer.
"Kommunen bærer
deg gjennom livet".

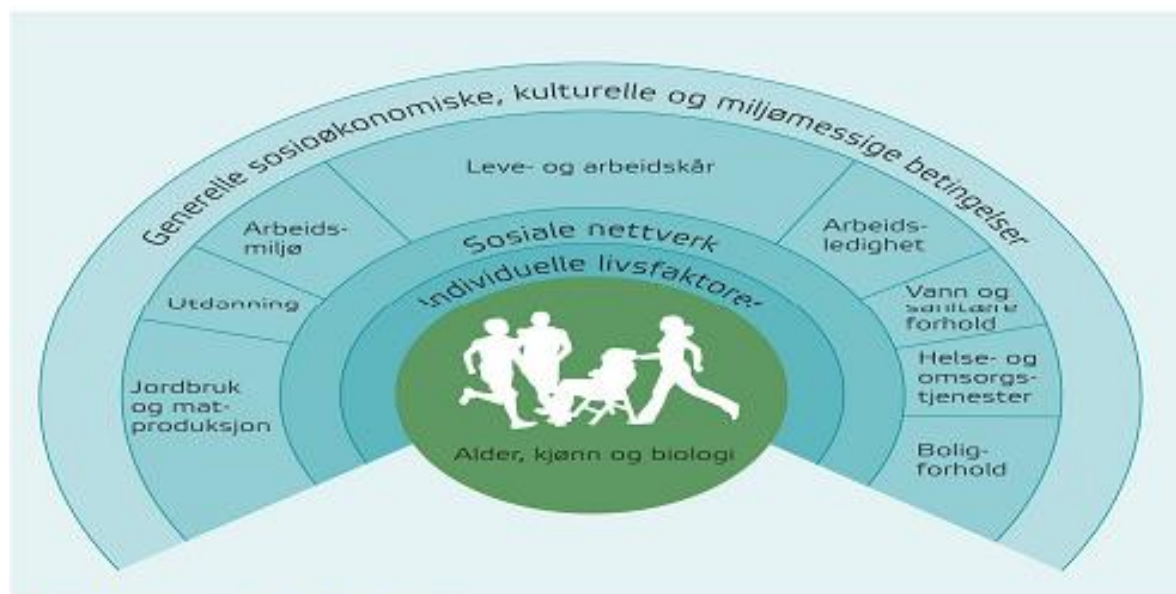
KOMMUNE 3.0
Vi bestemmer sammen.
"Hva skal vi få til i
fellesskap i dag?".

Kva har planfaget å bidra med

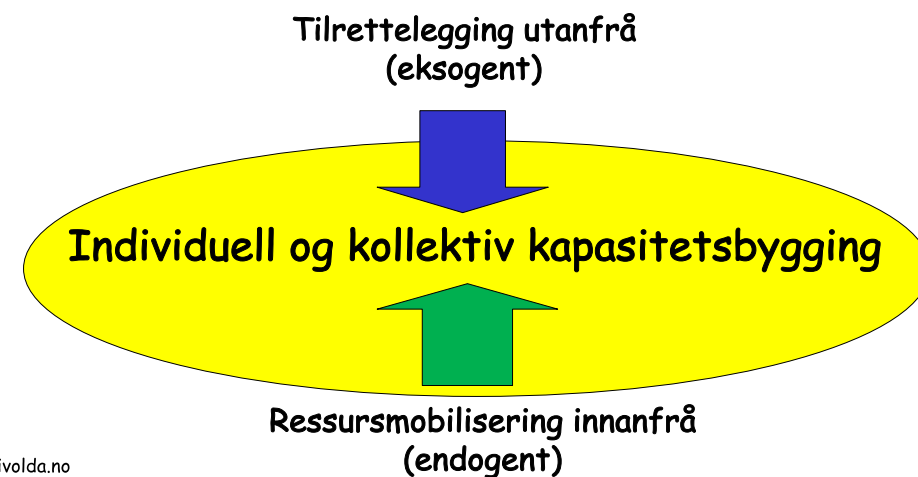
Sentrale dikotomiar i planleggingsteorien

- Aktør versus struktur
- Instrumentell og kommunikativ logikk

Dikotomien aktør versus struktur

Kilde: Dahlgren og Whitehead 1991.

www.hivolda.no

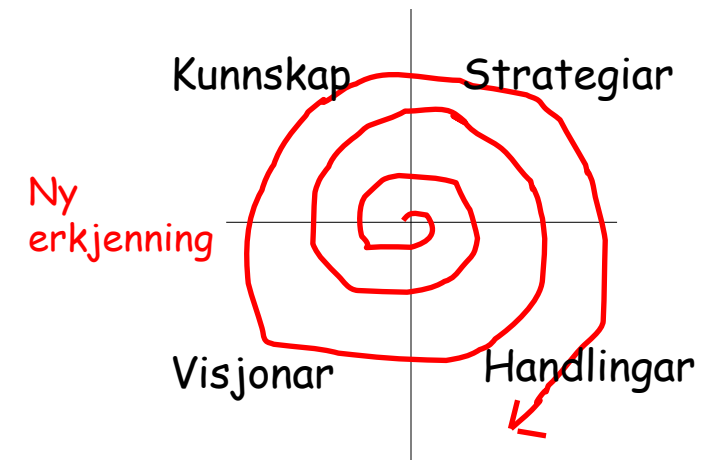
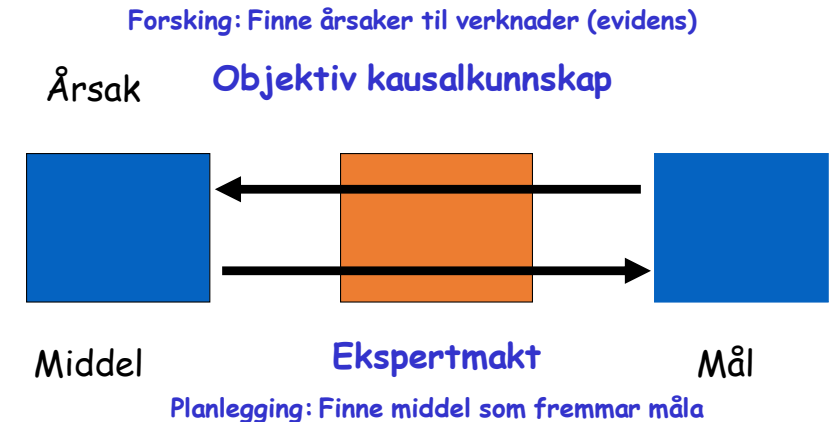
Dikotomien instrumentell versus kommunikativ rasjonalitet

1. Ekspertdriven praksis, instrumentell logikk
(**samordning/intervenering**)

Makt - Kunnskap – Handling

2. Samarbeidsdriven praksis, kommunikativ
logikk (**samhandling/meiningsdanning**)

Kunnskap – **Makt** – Handling

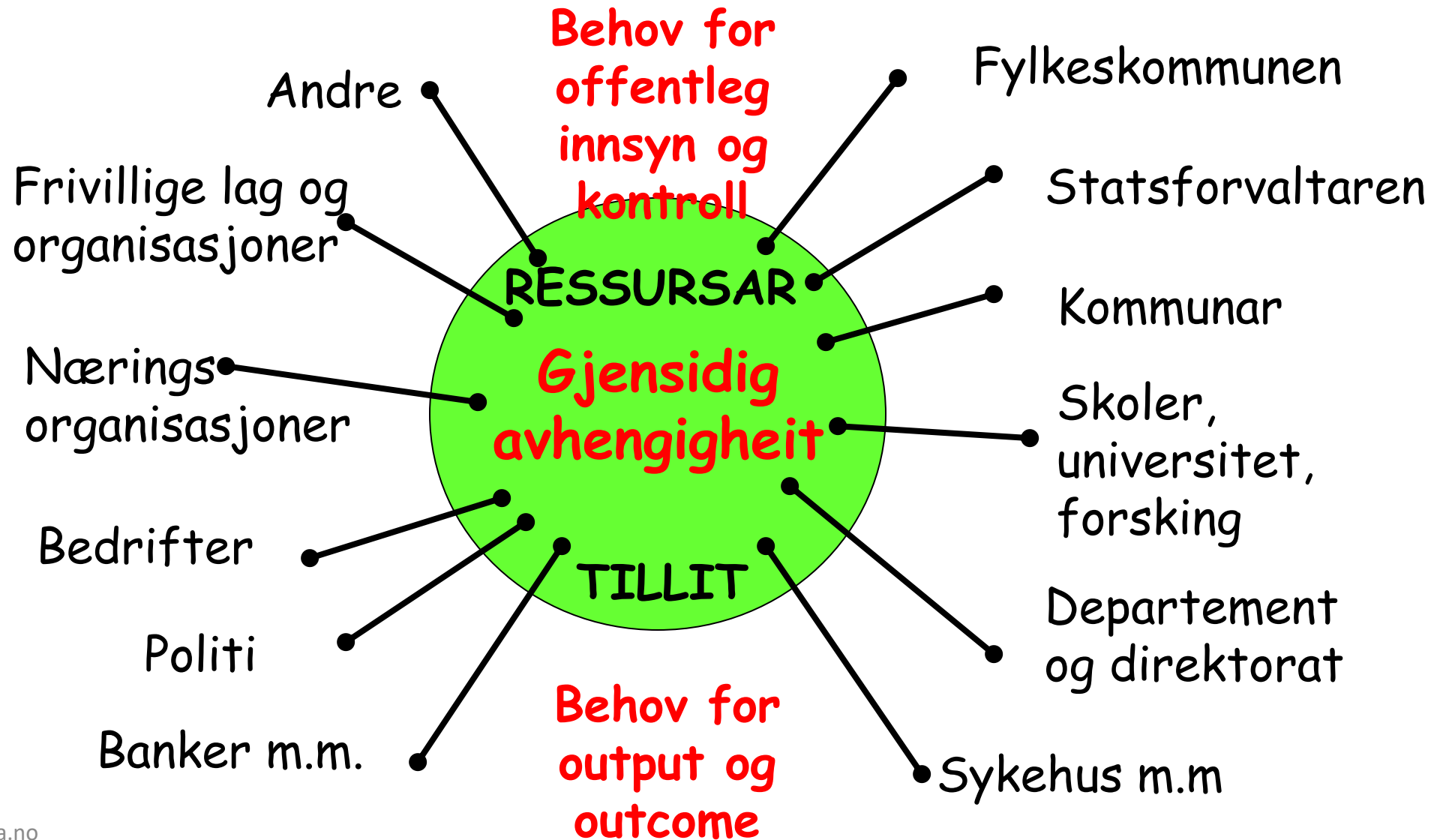
Fire og planleggingstradisjonar og styringsregime

	Endogene krefter og aktørfokus Handling som viljestyrt åtfærd Konservativ ideologi	Eksogene krefter og strukturfokus Handling som reaksjonar på krefter Radikal ideologi
Samfunns Styring Nyttelogikk Instrumentell rasjonalitet Samordning	Analysetradisjonen Tradisjonell offentleg administrasjon Hierarki og byråkrati Forvalte lov- og regelverk Direkte styring Iverksetting og produktivitet Ekspertar med stor tillit 	Reformtradisjonen New Public Management Konkurranses og marknadstenking Mål- og resultatstyring/bestillar og utførar Indirekte styring / reguleringar Inkluderer effektivitet Kontrollregime og svekka tillit til tilsette
Samfunns-utvikling Normlogikk Kommunikativ rasjonalitet Samhandling	Læringstradisjonen Ny offentleg forvaltning, konservativ Forhandling og partnerskap Deltaking og læring Inkluderer kvalitet Samproduksjon og konservative innovasjonar Føreset tillit, men strukturane hemmar 	Mobiliseringstradisjonen Ny offentleg forvaltning, radikal Mobilisering og partnerskap Makt og strukturendringar Inkluderer legitimitet Samskaping og radikale innovasjonar Føreset tillit, strukturane blir endra nedanfrå

Fire og planleggingstradisjonar og medverkningsformer

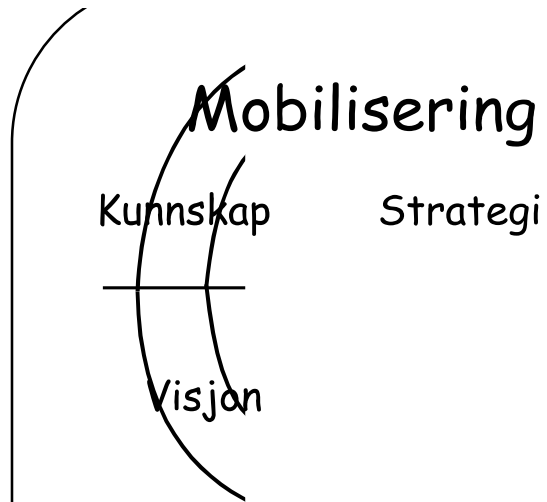
	Endogene krefter og aktørfokus Handling som viljestyrt åtfærd Konservativ ideologi	Eksogene krefter og strukturfokus Handling som reaksjonar på krefter Radikal ideologi
Samfunns Styring Nyttelogikk Instrumentell rasjonalitet Samordning	Analysetradisjonen <ul style="list-style-type: none">• Forvaltinga og administrasjonen som eit nøytralt politisk instrument• Medverking i prinsippet open for alle, men vektlegg berørte• Formålet er kunnskapsinnhenting og koordinering av ressursbruken	Reformtradisjonen <ul style="list-style-type: none">• Forvaltinga og administrasjonen som meir eller mindre fristilte organisasjonseiningar• Medverking frå kundane og dels frå brukarrepresentantar• Formålet er kunnskapsinnhenting og endring/tilpassing av tenestene
Samfunns- utvikling Normlogikk Kommunikativ rasjonalitet Samhandling	Læringstradisjonen <ul style="list-style-type: none">• Offentleg, privat og frivillig sektor med likeverdige representantar i nettverksorganisasjonar• Medverking frå borgarar som medprodusentar• Formålet er læring, meistring, kompetansebygging og tilpassing av tenestene til borgaranes behov	Mobiliseringstradisjonen <ul style="list-style-type: none">• Offentleg, privat og frivillig sektor og frie borgarar som likeverdige aktørar i nettverksorganisasjonar• Medverking frå alle, forventar aktive samfunnsborgarar (medskaparar)• Formålet er læring, kompetanse- og kapasitetsbygging og nye tenester som er i samsvar med institusjonelle formål

Ny offentlig forvaltning og partnerskapsorganisasjonar

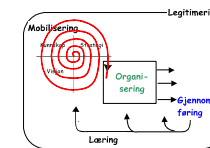
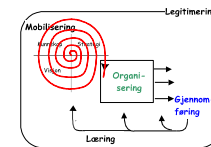

Høg grad av handlingskapasitet er viktig

Rammesetting

Organi-
sering

Gjennom-
føring

Læring på ulike nivå

Høg grad av legitimitet er viktig

1. Nyttelegitimitet

Arbeid blir vurdert som nyttig i høve til kostanden

2. Kognitiv legitimitet

Arbeidet blir utført på ein forventa og akseptabel måte (ortodoksi)

3. Normativ legitimitet

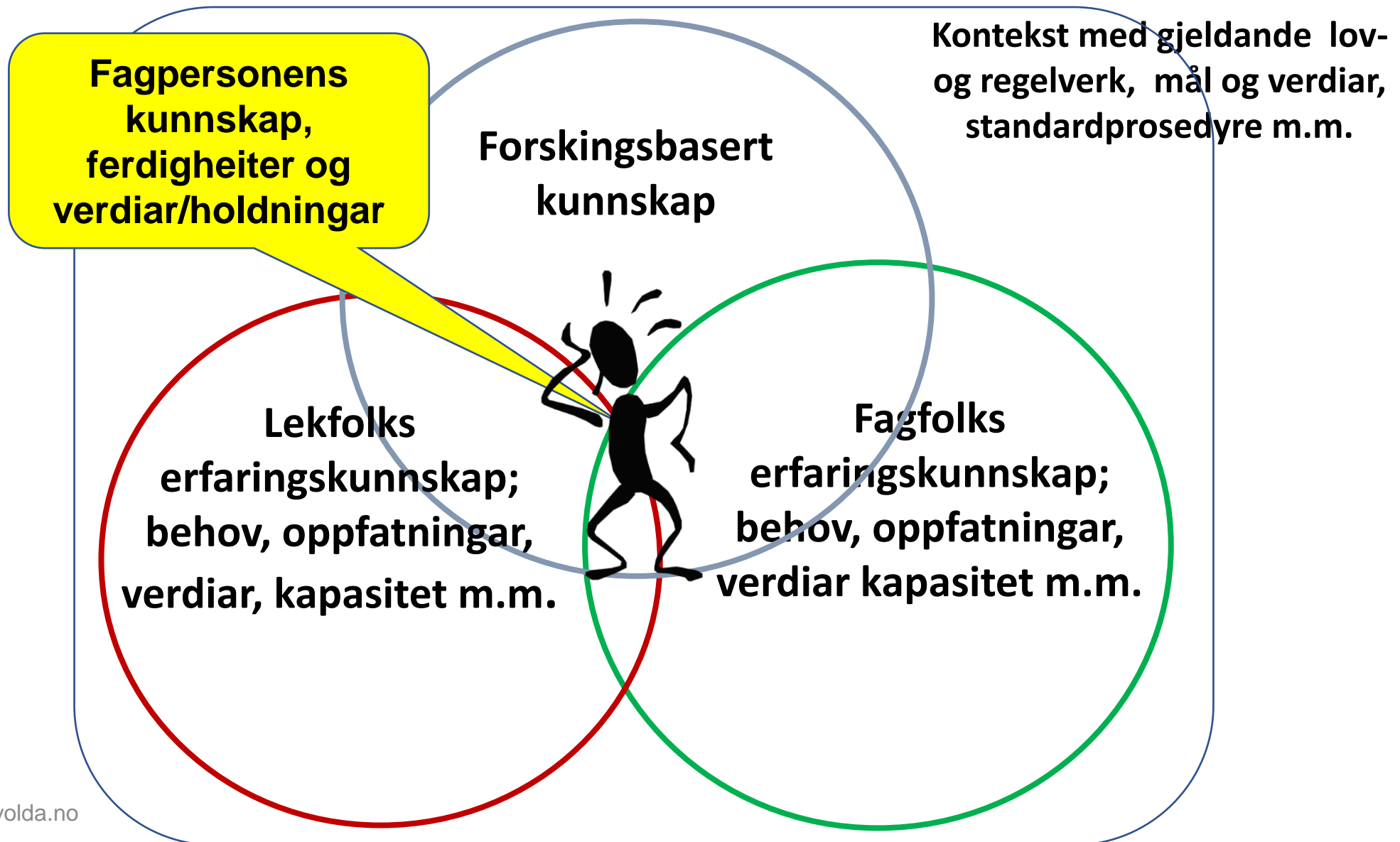
Arbeidet er i tråd med sentrale normer og verdiar i samfunnet

4. Regulativ legitimitet

Arbeidet er i samsvar med lov- og regelverk, planar, vedtak mm

<p>Former for legitimitet</p> <p>Former for handlingskapasitet</p>	<p>Regulativ legitimitet, arbeidet er i tråd med lov, regelverk m.m</p>	<p>Normativ legitimitet, arbeidet er (verdimessig) akseptert</p>	<p>Kognitiv legitimitet, arbeidet er (fagleg/politisk) erkjent</p>	<p>Pragmatisk legitimitet, arbeidet er nyttig for meg/oss</p>
<p>Kontekstforståing og rammesetting</p>	<p>Institusjonell planlegging Grunngi kvifor endre</p>			
<p>Mobilisere menneske</p>		<p>Strategisk planlegging Fasilitere dialogar om kva som er viktig</p>		
<p>Organisere ressursar</p>			<p>Taktisk planlegging Moderere debattar om korleis prioritere ressursane</p>	
<p>Gjennomføre handlingar</p>				<p>Operativ planlegging Mekle fram avtalar om kven som gjer kva og når</p>

Frå kunnskapsbasert til kompetent praksis, dvs kunnskap, ferdigheiter pluss verdier i ein bestemt kontekst

Utfordringar: Ny offentlig forvaltning og planlegging

- Fagleg sett baserer tillitsreforma seg på kommunikativ rasjonalitet
- Aktørane tillit er påverka/strukturerte av styringsregima
- Strukturar som er skapt av menneske og kan endrast av menneske
- Aktørane kompetanse er avgjerande for å oppnå handlingskapasitet og legitimitet
- Praktisk planlegging bygger på alle fire planleggingstradisjonane, men i Ny offentlig forvaltning må planlegginga bidra til eigen legitimitet og handlingskapasitet.

Utfordringar: Ny offentleg forvaltning og hybride former for demokrati

- Praktisering av regimet inneber hybride former for demokrati med blandingar av folkevalde politiske representantar og brei direkte deltaking frå mange andre aktørgrupper.
- Folkevalde står over for fire paradoks dei må handtere: (Røiseland, Sørensen og Torfing, 2020:154):
 - (1) eit konfliktparadoks med spenning mellom partikonflikt versus konsensus,
 - (2) eit administrasjonsparadoks med spenning mellom administrativt versus politisk leiarskap,
 - (3) eit openheitsparadoks med spenning mellom opne møte versus lukka møte, og
 - (4) eit demokratiparadoks med spenning mellom direkte deltaking versus representasjon.

Takk for meg!

Du finn meir om meg og studia ved høgskulen her

<https://www.hivolda.no/tilsette/institutt-planlegging-administrasjon-og-samfunnsfag/roar-eilev-amdam>